

Kanwaljit Singh v. Union of India (iVL S. Liberhan, J.)

ਕਲੈਰੀਕਲ ਜਾਂ ਗਣਿਤਕ ਗਲਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਮੰਗੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬਿਨੈਕਾਰ ਉਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏਆਈਆਰ 1985 ਐਸਸੀ 1576 (1985 ਪੀਐਲਜੇ 496) ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

(5) ਸਿੰਗਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲ ਦੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਰਾਜ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ, "ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

(6) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ CM ਨੰਬਰ 2001-CI ਆਫ 1987 ਵਿੱਚ ਆਰਐਫਏ ਨੰਬਰ 2671 ਆਫ 1981 ਵਿੱਚ 19 ਸਤੰਬਰ, 1988 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। *ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ* ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬੈਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ।

(7) ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦਰਖਾਸਤ ਰੱਖ-ਰਖਾਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲਿਮਾਈਨ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਰ.ਐਨ.ਆਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੰਚਨ

ਫੁਲ ਬੈਚ

ਜੇਵੀ ਗੁਪਤਾ, ਸੀਜੇ, ਐਮਐਸ ਲਿਬਰਹਾਨ ਅਤੇ ਆਰਐਸ ਮੌਰੀਆ, ਜੇਜੇ।

ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਜਵਾਬਦਾਰ।

ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 2886 .

10 ਸਤੰਬਰ, 1990

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950— ਕਲਾ. 356— ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ—ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ—64 ਵੀਂ ਸੋਧ— ਸੋਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ—ਸੋਧ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ

ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਅਸਥਾਈ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਘੁਸਪੈਠ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿੰਗ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਯੂਨੀਅਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਕਰਨਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸੰਘੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ. ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਘੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਾਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵੀ, ਲੋਕ ਭਾਵ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਅਵਧੀ ਲਈ ਮੁਅੱਤਲ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕਤਮ 3 ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੱਕ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਲ

(ਪਰਾ 89)

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਭਾਵ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਸਮੇਂ ਲਈ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਿਟਾਇਆ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ। ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਰਾਜ ਵੀ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਰਾਜ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ। . ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਕਿਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨਾਲ - ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਘਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਤਿ- ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ.

(Para 48)

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950-64 ਵੀਂ ਸੋਧ, ਕਲਾਮ 2, 3, 4, 73 ਅਤੇ 241—ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ— ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਅੱਧੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ—ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ—ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੱਧੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਅਨੁਛੇਦ 73, 241, ਭਾਗ II ਦਾ ਅਧਿਆਏ 1, ਲੇਖ 2, 3 ਅਤੇ 4। ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸੰਘ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ

Kanwaljit Singh v. Union of India (iVL S. Liberhan, J.)

ਵਿਚਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਸ ਸੋਧ ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਦੇ ਅੱਧੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗਾ। ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਅੱਧੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਪੰ: ੪੯)

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਕਠਿਤ ਇਨਬਿਲਟ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਸੋਧ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਲਟਰਾਵਾਇਰ ਰੈਂਡਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਮਿਆਦ ਜਿਸ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇ ਨਾਲ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਜੀਬ-ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋਧ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇਤੁਕਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਵਿਧੀ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਜੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਨ੍ਹੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਗਾਉਣ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਵਾਜ਼ਬ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਗਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਭੂਸਤਾ ਭਾਵ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ।

(ਪਾਰਾ 50 ਅਤੇ 51)

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950- ਕਲਾ 74(2), 174 ਅਤੇ 356— 11 ਮਈ, 1987 ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ — ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ—ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ — ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਜਾਇਜ਼—ਪ੍ਰਾਪਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ—ਉਪਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ - ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ - ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜ਼ਰੂਰੀ - ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਰਾਬੀਆਂ - ਦਰਵਿਵਹਾਰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356 ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੁਰਾਈ ਸਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਗਾੜ ਹੈ। ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਆਉਣਾ. 356.

(ਪੰ: ੮੮)

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ। ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ

ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਿੱਟਾ ਜਾਂ ਰਾਏ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਪੱਤਰ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ. ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਰਾਦਾ, ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨਾ। ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁਨਰ-ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਧਾਰਾ 356 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 355 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ. ਇਹ ਸੰਘ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਨਮਾਨੀ ਸੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੀ।

(ਪਾਰਾ 90 ਅਤੇ 91)

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਭਰਪੂਰਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੀਆਂ।

(ਪੰ: ੯੪)

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 74(2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 74(2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ।

ਨੋ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਇਹ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ (Para 95) ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਬਦਨਾਮੀ ਜਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਚੰਗੇ ਇਰਾਦੇ ਉਸ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਹਾਰ ਲਈ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਏ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿਰਫ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਏ ਅਤੇ ਤੱਥ ਵਿਭਿੰਨ ਹਨ, ਪਰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕਨੂੰਨੀ ਮਾੜੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾੜੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਉਸ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਹੋਰ।

(ਪਾਰਾ 96 ਅਤੇ 97)

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 74 (2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਹੈ, ਜੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਕੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(ਪੰ: 103)

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950— ਕਲਾ. 356 - ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ - ਵਿਸਤਾਰ - ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਅਤਿਅੰਤ ਵਿਗਾੜਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Kanwaljit Singh v. Union of India (iVL S. Liberhan, J.)

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਮਜ਼ੀਨਰੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੋਜ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ।

(ਪੰ: ੯੮)

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 - ਆਰਤੀ 174 - ਭੰਗ
ਅਸੰਬਲੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਭੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਨੁਮਾਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ।

(ਪੰ: 102)

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਜਾਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਧਾਰਾ 174 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਭੰਗ ਹੋਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਸੰਬਲੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦੀਆਂ।

(ਪੰ: 110)

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਜੀਵਤ ਮੁੱਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਵਾਦਿਤ ਮਿਆਦ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਅਸੰਬਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਪੰ: 108)

, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਡੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ -

- (i) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।
- (ii) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਫੇਡ ਦਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।
- (iii) ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਫੁੱਟ ਭੰਗ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ

(iv) ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ: ਇਹ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। (ਪੰ: 115)

v. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226/227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ , ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ: -

- (i) ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ-ਅਨੋਕਚਰ ਪੀ. 2 ਮਿਤੀ 11 ਮਈ, 1987, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ;
- (ii) ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 6 ਮਾਰਚ, 1988 ਅਨੁਬੰਧ ਪੀ . 3 ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;
- (iii) ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 59 ਵੀਂ ਸੋਧ - ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਨੁਸੂਚੀ P. 4 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ;
- (iv) ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਪੈਡੈਂਟ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ;
- (v) ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 20(2) ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;
- (vi) ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਧੀਨ ਦੁਕਵਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ;
- (vii) ਫਾਈਲਿੰਗ c (Anexu I res tbe c ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਗਈ c ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ c ਕਾਪੀਆਂ ;
- (viii) (ਇਸ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਖਰਚੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਐਮ.ਐਸ.ਖਹਿਰਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕੇ.ਐਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਐਡਵੋਕੇਟ ।

ਅਰੁਣ ਜੋਤਲੀ, ਐਡੀ. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਤੇ ਐਚ.ਐਸ ਬਰਾੜ, ਪੀ.ਐਸ. ਤੇਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਵਕੀਲ, ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ।

Kanwaljit Singh v. Union of India (iVL S. Liberhan, J.)

ਨਿਰਣਾ

(1) ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਮਈ, 1987 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ; ਮਾਰਚ, 1988 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹਨਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਦਿਮਾਗ ਦੁਆਰਾ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

(2) ਹਾਲਾਂਕਿ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੰਤਰ ਅਤੇ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਭੌਤਿਕ ਤੱਥ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਵਾਲ ਇੰਨੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਇੱਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਮ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

(3) ਕੈਪਟਨ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ (ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2886 ਆਫ 1989 ਤੋਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

(4) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 6 ਮਾਰਚ, 1988 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ- ਮਿਤੀ 11 ਮਈ, 1987 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ- ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ।

(5) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਹਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੰਜਰ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹਵਾਲਾ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ 25 ਸਤੰਬਰ 1985 ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 117 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ 73 ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ 3 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡਣ ਕਾਰਨ 23 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ 91 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ 46 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤਾਕਤ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਸਮਝੋਤੇ ਨੂੰ 'ਰਾਜੀਵ ਲੋਗੋਵਾਲ ਸਮਝੋਤੇ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਾਰਟੀ ਬਹੁਮਤ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ 'ਤੇ

23 ਫਰਵਰੀ, 1987 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ, 24 ਫਰਵਰੀ, 1987 ਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, 3 ਮਾਰਚ, 1987 ਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 30 ਮਾਰਚ, 1987 ਨੂੰ ਕਰਨਾਲ ਅਤੇ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1987 ਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ.ਵੀ. ਨਰਸਿਮਹਾਰਾਓ ਨੇ ਸ਼ਲਘਾ ਕੀਤੀ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਲਈ ਹੋਰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਨੇ 11 ਮਈ, 1987 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨੂੰ 12 ਮਈ, 1987 ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 11 ਮਈ, 1987 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਅਧੀਨ ਰਹੇ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਮਾਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ 11 ਨਵੰਬਰ, 1990 ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਵਾਰੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ 6 ਮਾਰਚ 1988 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

(6) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰੂਲ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 59 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ: - ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲਾਭ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਗਲਤ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਗਲਤ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 18 ਮਈ, 1987 ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਸੀ, ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨਸ਼ੁਬਿਆਂ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਸੀ।

(7) ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ, - ਮਿਤੀ 6 ਮਾਰਚ, 1988 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਭੰਗ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਦੇ ਮਨਸ਼ੁਬੇ ਨਾਲ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਤਾਜਾ ਸਭਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ, ਤਾਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਆਦਮੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਸੀ।

(8) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੋਟਰਾਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੀ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ

Kanwaljit Singh v. Union of India (iVL S. Liberhan, J.)

ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਫਤਵੇ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੇ ਮਨੋਬਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਬਾਹਰਲੇ ਸਨ।

(9) ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 59 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਅਤੇ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ, ਅਰਥਾਤ, ਡੈਮੋ ਕ੍ਰੇਸੀ ਅਤੇ ਫੈਡਰਲ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਟਾਲਦੀ ਹੈ। ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

(10) 1988 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 5674 ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਨੇ 1989 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 2886 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

(11) 1990 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 6853 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਜਨਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਧੂ ਕਾਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੋਧ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਖੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨਾ ਅਤੇ ਮਿਟਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(12) 1990 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2470 ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਗਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ 6 ਜਨਵਰੀ, 1990 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 59 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 10 ਨਵੰਬਰ 1989 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਨੌਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 2 ਮਈ 1990 ਤੱਕ

(13) 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1989 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2886 ਵਿੱਚ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਆਪਣੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਦ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ। ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ।

(14) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਧਾਰਾ 73, 162, 245 ਤੋਂ 255 (ਅਧਿਆਇ I, ਭਾਗ XI) ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੰਖ ਅਤੇ ਸੰਖ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਧਾਨਕ ਸਬੰਧ ਰਾਜਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ

ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਰਾਜ ਸੂਚੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ, ਸੋਧ ਤਾਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 368(2) ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੱਧੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਖੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੂੰ ਆਪਹੁਦਰਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 356 (5) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਜਾਂਚਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਭਾਵ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ। ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(15) ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਚੁਣੀ ਗਈ ਅਸਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲੋਗੋਵਾਲ ਗਰੁੱਪ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਗਰੁੱਪ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। . ਦਾ ਲਗਾਇਆ

ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਕਿ 1989 ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਇੱਕ ਵੀ ਸੀਟ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਸਨ। 1989 ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਸਫਲ ਹੋ ਕੇ ਉੱਭਰੀ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ 1989 ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਿੰਸਾ ਹੋਈ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਦੀ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਬਾਕੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਖੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਵੈ-ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦੇਣਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਿਆਸੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 320 ਦੀ ਸੋਧ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਵੋਟਿੰਗ ਦੀ ਉਮਰ 21 ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 18 ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ, ਭਾਵ ਵੋਟਰਾਂ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਫਤਵਾ ਲੈਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 18 ਤੋਂ 21 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਭੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਗਭਗ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(16) 1990 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 2767 ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦਾ ਟੈਰਾਫਿਰਮਾ, ਤੱਥ ਦੇ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, 1990 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 2475 ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾ '!' ਦਲ ਨੂੰ 38.1 ਫੀਸਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ ਚੁਣੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।

ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ. ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਇਸਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਅਵੈਧ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਯੋਗ ਐਕਟ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਵਿਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

(17) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਜਮਹੂਰੀ ਗਣਤੰਤਰ ਢਾਂਚਾ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ, ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤੱਤ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਂਝਾ ਨਿਆਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਭਾਗ IV, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣਾਂ, ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਸੰਘਵਾਦ ਆਦਿ।, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵਿਆਪਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਬਣਤਰ ਵਜੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(18) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਠਾਏ ਗਏ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ; ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ; ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(19) ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ;

- (1) ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ?
- (2) ਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 356 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਇਲ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ?
- (3) ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਕੋਈ ਤੱਥ ਸਨ ਜਾਂ ਉਹ ਹਨ?
ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਾਏ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸੀ?
- (4) ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਢੁਕਵੇਂ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਮਾੜੀ ਹੈ?
- (5) ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ? ?

Kanwaljit Singh v. Union of India (iVL S. Liberhan, J.)

- (6) ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰੂ'ਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਬੇਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਾਧੇ ਵੀ ਬੇਕਾਰ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਤਾਜ਼ਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?
- (7) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 356 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਪਰੀ ਮੈਟੀਰੀਆ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਹਨ ?
- (8) ਕੀ ਧਾਰਾ 356 ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਿਤ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 174 ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?
- (9) ਕੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਇਜ਼ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ ਜਾਇਜ਼, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ?
- (10) ਕੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 74(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਇਕੱਲੀ ਰਾਏ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਨਾ ਰਾਏ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?
- (11) ਕੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਜਾਂ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ? ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਮਾੜੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ?
- (21) ਸਾਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਾਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਚੱਲਦਾ ਹੈ;
- "2. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356 ਵਿੱਚ-
- (a) ਧਾਰਾ (iv) ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਰਥਾਤ : -
- “ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਧਾਰਾ (i) ਦੇ ਤਹਿਤ 11 ਮਈ, 1987 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨ ਵਿੱਚ “ਤਿੰਨ ਸਾਲ” ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। “ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ .
- (b) ਧਾਰਾ (v) ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;
- "ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 11 ਮਈ, 1987 ਨੂੰ ਧਾਰਾ (i) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਘੋਸ਼ਣਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"
- (22) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ XVIII ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੰਗਾਮੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ

ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਜੰਗ, ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ, ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗ਼ਾਵਤ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੰਗਾਮੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਆਇ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਵਿਧੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 352 ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਜੰਗ, ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ, ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ।

ਬਗ਼ਾਵਤ ਆਇ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੋ ਕਲੇਮੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਵਾਪਰਨ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਘੋਸ਼ਣਾ ਭਿੰਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਜਿਹੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਹੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਹਾਅ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਭਾਵ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ 'ਤੇ। ਸੰਸਦ ਇਸਦੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਜਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਇਸਦੇ ਪੁਨਰ-ਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਠਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਲਈ, ਸਦਨ ਦੇ ਕੁੱਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਸਧਾਰਨ ਬਹੁਮਤ ਅਤੇ ਸਦਨ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਬਹੁਮਤ ਅਤੇ ਵੋਟਿੰਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋ ਕਲੇਮੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਸਦਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਦਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਦਨ ਅਜਿਹੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਚੌਦਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(23) ਗੈਰ-ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਆਰਟੀਕਲ 353 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸੰਘ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਰਤਵਾਂ ਲਗਾਉਣ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਰਤਵਾਂ ਲਗਾਉਣ

Kanwaljit Singh v. Union of India (iVL S. Liberhan, J.)

ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਯੂਨੀਅਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਹੈ।

(24) ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੌਰਾਨ ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

(25) ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਆਪਣੇ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਨਾ ਚੱਲਣਾ, ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਹੰਗਾਮੀ ਸਥਿਤੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 355, 356 ਅਤੇ 357 ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। . ਇਹ ਧਾਰਾ 355 ਤੋਂ 357 ਹਨ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 355, 356 ਅਤੇ 357 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

355. ਬਾਹਰੀ ਹਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਤੋਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।—“ਇਹ ਸੰਘ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਹਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧ।

356. ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ,—“(1) ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ 28*** ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ , ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ

(a) ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਮੰਨਣਾ;

(b) ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੀਆਂ;

I.L.R. Punjab and Haryana**(1990)2**

(c) ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ.

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ - ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ 6 ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਯੋਗ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਮੰਨਣ ਲਈ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

(2) ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਗਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(3) ਇਸ ਆਰਟੀਕਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸੰਸਦ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ, ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਪਿਛਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਹੈ, ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦਾ ਮਤਾ:

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਘੋਸ਼ਣਾ-ਪੱਤਰ ਕਿਸੇ ਪਿਛਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਦਨ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਤਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਤਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਠਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਮਤਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(4) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਘੋਸ਼ਣਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਦੇ ਲਾਗੂ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Kanwaljit Singh v. Union of India 4M. S. Liberhan, J.)

ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ (ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ) ਦੀ ਹੋਰ ਮਿਆਦ ਲਈ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ:

ਬਸ਼ਰਤ ਹੋਰ ਇਹ ਕਿ ਜੇਕਰ ਲੋਕ ਸਦਨ ਦੀ ਭੰਗ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਦ (ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ) ਦੌਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਇਸ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬੈਠਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮਤਾ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(5) ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਦਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ: -

(a) ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ, ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇ, ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਅਤੇ

(b) ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਹ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 11 ਮਈ, 1987 ਨੂੰ ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰੋ ਕਲੇਮੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

357. ਧਾਰਾ 355 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਘੋਸ਼ਣਾ-ਪੱਤਰ ਅਧੀਨ ਵਿਧਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ—(1) ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 356 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘੋਸ਼ਣਾ-ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਸੰਸਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਹ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ-

- (a) ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਲਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ;
- (b) ਸੰਸਦ ਲਈ, ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਏ) ਅਧੀਨ ਸੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਗਾਉਣ, ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ;
- (c) ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਲਈ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਦਨ ਰਾਜ ਦੇ ਕੰਮ ਲਿਡੇਟਿਡ ਫੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੀਖਿਤ ਹੈ।

(2) ਜੇਕਰ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ 'ਤੇ ਸੰਸਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਪਰ ਅਨੁਛੇਦ 356 ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲ ਜਾਂ ਰੱਦ ਜਾਂ ਸੋਧਣ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ।

(26) The learned of the tit ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ 64 ਵੇਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਸੰਖੀ ਢਾਂਚਾ; ਇਸ ਨੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 42 ਵੀਂ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਰਾਜ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(27) The learned counselre jon *His i Holiness ;a Kesavana Bharati Sripadagalvaru and others* ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1); *ਮਿਨਰਵਾ ਮਿੱਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ* ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2) *ਬਾਭੂਤਮਲ ਰਾਏਚੰਦ ਓਸਵਾਲ* ਬਨਾਮ ਲਕਸ਼ਮੀਬਾਈ ਆਰ. ਤਰਟੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (3), *ਏ ਕੇ ਰਾਏ* ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (4) ਅਤੇ *ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ* ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, (5)। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 368 ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਵਿਧਾਨ

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Lib I erhan, J.)

ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਤਮ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੰਘ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਹਰ ਵਿਵਸਥਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੀਂਹ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ, ਗਣਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰੂਪ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਚਰਿੱਤਰ ਵਰਗੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਵਿਧਾਨ, ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ, ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਘੀ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵੱਖ ਹੋਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਤੋਂ ਉਭਰਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ, ਸਵੈਮਾਣ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਣ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ 26 ਨਵੰਬਰ, 1949 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ 26 ਜਨਵਰੀ, 1950 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮੂਲ ਢਾਂਚਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ, ਜਮਹੂਰੀ ਗਣਰਾਜ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

- (1) ਏਆਈਆਰ 1973 ਐਸਸੀ 1461
- (2) ਏਆਈਆਰ 1980 ਐਸਸੀ 17891
- (3) ਏਆਈਆਰ 1975 ਐਸਸੀ 1297
- (4) ਏਆਈਆਰ 1982 ਐਸਸੀ 710
- (5) ਏਆਈਆਰ 1987 ਪੀ. ਅਤੇ ਐਚ. 263

ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਮਾਣ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ *ਕੇਸ਼ਵਾਨੰਦ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਟ੍ਰਿਸਟੀਕੋਣ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਯੋਜਨਾ, ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿਸੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੰਸਥਾ ਆਦਿ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਨਕਾਰ.

(28) ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਵੈਧ ਹੋਵੇਗੀ। *ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵੋਟਿੰਗ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੁਣ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

(29) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਸਾਂਗ੍ਰੈਨਲੀ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਜਮਹੂਰੀਅਤ' ਅਤੇ 'ਸੰਘੀ ਢਾਂਚਾ' ਸਾਡੇ ਲਿਖਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ।

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Lib I erhan, J.)

(30) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਕਤ ਤਜਵੀਜ਼ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਨਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ।

(31) 84 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(32) ਗੰਦਗੀ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 350 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

Kanwaljit Singh v. Union, of India (M. S. Liberhan, J.)

(33) ਫੀਸ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਇਰਪਨਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਫੀਸ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ। ਚੁਣੌਤੀ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ।

(34) ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੋਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

(35) ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਚਕੀਲਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੋਧ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੋਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸੋਧ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਂ ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਠੋਰ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(36) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਜੋ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਭਾਵ ਵੇਟਰ। ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਖੇਤਰ ਲਈ ਰਾਜ ਅਸੈਂਬਲੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਲਈ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ, ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੰਗ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਢੱਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨੋਂ ਸੂਚੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਅੱਤਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਹੋ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਤਭੇਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ.

(37) ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ 'ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਸ਼ੀ ਵਸੰਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (6) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਾਮਨ ਰਾਓ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (7) ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸੀ। ਸੰਸਦ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੋਧ ਉਹਨਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਸੋਧ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸੰਗਤ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸੁਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਗੋਲ ਮੋਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਰਗ ਖੰਭੇ ਨੂੰ ਫਿੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

(38) ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੋਧ ਸਮੇਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਘੀ ਹੈ, ਪਰ ਭੂਗੋਲਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਵਿਦਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਪਵਾਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਤੇ ਸੰਘੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ। ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਘੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ * ਇਕਸਾਰ। ਇਹ ਦੋ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਘੀ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਘਵਾਦ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਬਲੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਖੁਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 73(1), 248, 256, 257 ਅਤੇ 265 ਆਦਿ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਲਈ ਕਲਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਰੱਖਿਆ

(6) 1985 SCC 7K

(7) (1981) 2 SCC 362.

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Lib I erhan, J.)

ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ; ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ; ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਗੜਬੜ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੇਂਦਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ; ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿੰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ, ਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਖੰਭਾਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਜੋੜ ਹੈ ਜੋ ਵਿਵਸਥਿਤ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(39) ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਯੂਨੀਅਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨਮਾਨੇ ਜਾਂ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਆਦਿ ਦੇ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(40) ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ • ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਸਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕੰਪਾਰਟਮੈਂਟ ਸੂਚੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(41) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 355 ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ - ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਹਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਸੰਘ 'ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਸਦ. ਗਵਰਨਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਯੋਗਯੋਗ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(42) ਧਾਰਾ 355 ਅਤੇ 356 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬਹਿਸ ਵਾਲੀਅਮ IX ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਡਾ. ਅਬਿਡਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਉਸ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਜੋ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਭ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ ਵੀ।" ਉਸਨੇ ਉਮੀਦ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ* ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਗਾਈਡ ਲਾਈਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੂਲ ਅਤੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਅਨੁਛੇਦ 356 ਵਿੱਚ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਰੁਲੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਾਈਡ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪੁਲੇ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਸਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਜੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੇ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਸੀਮਾ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ, ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪੂਰੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹਨ।

f 4'.) ਬਹਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆਯੋਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਵਾਮਨ ਰਾਓ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਦਿ (8) ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ :-

"ਵੀ ਓਰਕ-ਏ-ਡੇ-ਦੇ ਸਿਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਾ ਮਾਪ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਇਕਸਾਰ ਹੈ: ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਮੂਲ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਸੋਧ ਨੂੰ ਮੂਲ ਨਾਲ ਮੇਲਣ ਲਈ ਇੱਕ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਪੋਹ ਏ ਕੌਮ ਪੈਰੀਸਨ ਫਲਦਾਇਕ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪੋਸਟਾਂ ਕੀ ਸਨ ? ਅਤੇ ਕੀ 1 ਲੀ ਸੋਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟ ਲੇਟਸ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ .ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸੋਧ ਐਬਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਇਕਸੁਰਤਾ ਵਿੱਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਇੰਨੇ ਅਸੰਗਤ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸੁਰ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਗੋਲ ਮੋਰੀ ਵਿੱਚ ਵਰਗ ਪੈਂਗ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਸੋਧ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਸੰਕਲਪ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਰਦੇਸੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ? ਕੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ”?

(44) ਮਿਨਰਵਾ ਮਿਲਿਟਰੀ ਲਿਮਿਟਡ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ :

“ਸੀਕਰੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ - ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਾਜਬ ਸੰਰਚਨਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਨੁਛੇਦ 368 ਵਿੱਚ "ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੋਧ" ਦੀ ਸਮੀਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਹਰ ਵਿਵਸਥਾ ਸੋਧ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸੀ ਬਸ਼ਰਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਨੀਂਹ ਜਾਂ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

(45) ਸ਼ੈਲਟ ਅਤੇ ਗਰੇਵਰ। ਜੇ.ਜੇ. ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸੁਰਾਗ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਤੇ IV ਜੋ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਅਤੇ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਦੋ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਇਕਸੁਰਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 368 ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ 'ਸੋਧ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ। . ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀਮਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਸੀ।

ਹੇਗੜੇ ਅਤੇ ਮੁਖਰਜੀ, ਜੇ.ਜੇ. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤੀ। ਮੂਲ ਤੱਤ ਸਥਿਰ ਰਿਹਾ, ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਤਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਤਾਂ ਜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅੰਤਮ ਟੀਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 31 ਸੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਣਸੋਧਿਆ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

(46) ਅੱਗੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

“ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਫਿਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 31 ਸੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਧਾਰਾ 31 ਏ(ਐਲ) ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਰਟੀਕਲ 31A(1) ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਵਿਹਾਰਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜੋ 1951 ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਉਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 31 ਏ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਵਿਹਾਰਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਧਾਰਾ 31 ਸੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਰਟੀਕਲ 31 ਏ, ਜਿਸਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 19 ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ, ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 19 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਾਜ਼ਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਅਣ-ਕਟਾਲਾਗਡ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਉਤਸੁਕਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਵੇਖਣ ਲਈ 'ਜ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਰਚਮ' ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ।

(47) ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਅਸਥਾਈ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ 'ਮੁਦਲੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਘੁਸਪੈਠ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿੰਗ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦੇ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦੇ, ਯੂਨੀਅਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਕਰਨਾ, ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸੰਖੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਸੜਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ. ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਖੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਾਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵੀ, ਲੋਕ ਭਾਵ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਮਿਆਦ ਲਈ ਮੁਅੱਤਲ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 3J ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(48) ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਾਜਿਦਾ ਬੇਗਮ ਦੇ ਕੇਸ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਿਤੀ, ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹਰ ਤਬਦੀਲੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਜਾਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਲਈ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਜੋਂ ਚੁਣਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਅਸੈਂਬਲੀ ਜਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀ ਗੂੰਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਭਾਵ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ 'ਤੇ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸਥਾਈ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ 04 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ। "ਸੰਸਦ ਰਾਜ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਦੋਹਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜ਼ਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਕਿਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਅਤਿ-ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

(49) ਸਾਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿੱਚ f no: fforcet ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੱਧੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 73, 241, ਭਾਗ II ਦੇ ਅਧਿਆਇ I, ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। 2, 3 ਅਤੇ 4 ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਭਾਵ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ 7 ਸੀਟਾਂ ਹਨ। ਬਾਰ 'ਤੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸੰਘ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਸ ਸੋਧ ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਦੇ ਅੱਧੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗਾ। ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਅੱਧੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(50) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ "ਅੱਗੋਂ" ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356 ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਅਲਟਰਾਵਾਇਰਸ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਥਿਤ ਇਨਬਿਲਟ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਈ ਦੇ ਨਾਲ

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਥੋਪਣ ਅਤੇ -ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਨਾਲ, ਸਾਨੂੰ 'ਇਹ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਸੋਧ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ' *mZtrtL* ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ-ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਮਿਆਦ ਜਿਸ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੋਧ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਆਦ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਮਿਆਦ। ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇਤੁਕਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੈਂਤ ਜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(51) ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਜੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਨ੍ਹੇ ਲਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਐਲਾਨ ਗੈਰ-ਵਾਜ਼ਬ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਗਾ ਕੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਨ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ - ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਭਾਵ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਹਰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(52) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਕੋਰਟਸੀ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

(53) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(54) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 11 ਮਈ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਤਸੱਲੀ 'ਤੇ 1987 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ, ਇਹ

ਗਵਰਨਰ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਈ ਚਰਚਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਫੈਲੇ ਭਿਆਨਕ ਦਹਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਡਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਚਰਚਾ ਦੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਵਾਜਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਖਿਕ ਚਰਚਾ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, “ਕਿ ਅਪਰੈਲ 1987 ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਦਹਿਸ਼ਤ-ਭੈਅ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਮਾਂਤਰ ਅਥਾਰਟੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਵਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਖਤ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਭਰੇ ਕਦਮ ਤਾਂ ਉਠਾਏ ਪਰ ਆਮ ਤਣਾਓ ਅੱਤਵਾਦ, ਕਾਨੂੰਨ-ਵਿਵਸਥਾ, ਬੈਂਕ ਡਕੈਤੀਆਂ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਅਤੇ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੋਖਲੇ ਕਤਲਾਂ ਨੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ / ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚਲੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ, ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਤਬਾਦਲੇ ਅਤੇ ਤਾਇਨਾਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਅੰਦੋਲਨ ਜਾਂ ਵਧ ਰਹੇ ਅੱਤਵਾਦ ਨਾਲ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸਦੀ ਰਿੱਟ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਖੇਤਰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਚੱਲਣੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਸਾਧਾਰਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਅਤੇ ਅਰਾਜਕਤਾ ਹੈ, ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਮੰਦਰਾਂ, ਕਚਿਹਰੀਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੋਰੰਜਨ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣਾ, ਵਪਾਰਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਅਤੇ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ, ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ। ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ ਅਤੇ ਧਮਕਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਬੇਵੱਸ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ।” ਮੁੱਠਭੇੜਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਵਧ ਗਏ ਹਨ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਇਹ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

(55) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਾਜਿੰਦਾ ਬੇਗਮ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (9), ਅਤੇ ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਮਈ ਅਨਾ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। 10), ਉਸਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਕਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਵਹਾਰਕ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(56) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਚੁਣਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਾਲਾ ਧੜਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ , ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਧਾਰ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ , ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ; ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਸਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

(57) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਕੈਬਨਿਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ

(9) ਏਆਈਆਰ 1977 ਐਸਸੀ 1361

(10) ਏਆਈਆਰ 1990 ਕਰਨਾਟਕ 5.

ਸੰਵਿਧਾਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 74 (2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਵਾਲ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਬਾਹਰਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

(58) ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੀ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 1977 ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ-ਆਈ ਦਾ ਬਹੁਮਤ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਂਗਰਸ-1 ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਸਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵੀ 5 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 6 ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ-1 ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਮਿਲੀ। ਨੌਂ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ-1 ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਰਿਣੀ ਸੀ, ਭਾਵ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 9 ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਕਾਂਗਰਸ-1 ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ, ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੀ। 356(1) ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੰਨਾ ਘੋਰ ਵਿਗੜਿਆ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੁਝ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ, ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਵੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356 (1) ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਭਿੰਨ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356(1) ਉਦੋਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ 'ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਥਿਤੀ' ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ।

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

(59) ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

“ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਬਚਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ, ਤਤਕਾਲੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸੀਬੀਐਨਗੇਸ-1 ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਰਾਜ ਦੇ 9 ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ। the ਅੱਖਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦਾ ਹੈ: -

“ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲੀਆ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਰਚੁਅਲ ਅਸਵੀਕਾਰਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਭ ਤੋਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਮਤਭੇਦ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੋਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਵਿਘਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।' ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੇ ਮਤਭੇਦ ਅਤੇ ਨਿਰਾਦਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਉੱਘੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਵੋਟਰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਫਤਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੋਟਰ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ - ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਅਪੀਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਗਿਆਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ ਬਲਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਵੇਗੀ। ”

ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਸੀ।

(60) ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 131 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ।

ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹੋਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(61) ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 356(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ: -

"ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪਰਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ 'ਤੇ ਛੱਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਅਭਿਆਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੜਪ ਲਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਚੋ।"

(62) ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ:-

"ਜੇਕਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਾੜੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਧੂ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹੋ. ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਧਾਰਾ 356(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਵੈਧ ਹੋਵੇਗੀ।

(63) ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਹੋਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ: -

"ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

ਵਿੱਚ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਜੋ ਵੀ ਦਿੱਖ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ, ਸੰਘੀ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਏਕਤਾ ਵਾਲਾ। ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਸੰਘੀ ਹੈ। ਪਰ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਘਵਾਦ ਦੀ ਹੱਦ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਲਮੇਲ, ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਖਾਸ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਕਸਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਕਵੇਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪਰਖਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਈ ਵਾਰ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਹਿਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਆਸੀ ਬਹਿਸਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤਾਲਮੇਲ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ, ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦਾ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਥੇ 'ਨਿਆਂ, ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ' ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋਣ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਹੋਰ ਨੇਕ ਅਕਾਂਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵੱਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਹਨ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੇਂਦਰੀ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਅਵੱਸ਼ਕ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।

(64) ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: -

“ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਖੁਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਜੇਕਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

(65) ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ:-

"ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ

ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਆਪਣੀ ਬਚੀ ਹੋਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੁਕਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਦੁਕਵਾਂ ਵਿਸ਼ਾ ਸਮਝੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਥਿਰਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਵਿਸ਼ਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਦੁਕਵੇਂ ਅਤੇ

ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਮੇਲਨਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ. 356(1) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਸਲਾਹ ਜਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਅਭਿਆਸ ਜਾਂ ਸਮੇਲਨ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਾ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ। .356(1) ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ, ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੀ। 356(1) ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੰਨਾ ਘੋਰ ਵਿਗੜਿਆ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੁਝ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਵੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356(1) ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਭਿੰਨ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356(1) ਉਦੋਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ 'ਨਾਜ਼ਕ ਸਥਿਤੀ' ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

(66) ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:-

“ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ 'ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਥਿਤੀ' ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਤੈਅ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ? ਨਵਾਂ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਾ, ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।

(67) ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ:-

ਅਨੁਛੇਦ 17(4) (ਬੀ) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਲੈ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਰਾਜ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਧਾਰਾ 356(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਘੋਸ਼ਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਓਨਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੰਨਾ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ”

(68) ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ: -

“ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕਲਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356(1), ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਕਲਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਲਈ ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ 356(1)।

(69) ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:-

“ਜੇ ਕਲਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ. 356(1) ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਾ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਖੁਦ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਜਾਂ ਸੰਪੱਤੀ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 356, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਭੱਜੇਗੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਰ ਇਸਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੁਦਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਆਰਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਕਾਫੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356(1) ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧੇ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦੀਆਂ

ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਦਈਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਅੱਗੇ। 131 ਜਾਂ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ। 32”।

(70) ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ) ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ, ਇਹ ਸੀ: ਮਾਨਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਗ ਅਤੇ ਏ.ਸੀ. ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.ਜੇ. ਕਿ:-

“ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ, ਇਸ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ

ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਬਿਨਾਂ ਵੋਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੁਦਈ-ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਇੱਕ ਵੀ ਸੀਟ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ। ਇਹ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਦਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੀ ਕੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਰੋਸ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਥਿਰਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੀ ਅਧਰੰਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਰੂਪ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹਿੱਸੇ, ਨੈਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਨਤਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ! ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਦਰ ਅਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਅਤੇ ਟਕਰਾਅ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ। ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜੇ ਕਦੇ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਹਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਸ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾਪਨ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਕਲਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰੀ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਨ। 356, ਸੀ.ਐਲ. (1)। ਇਹ ਆਧਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਵਾਜਬ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। 356, ਸੀ.ਐਲ. (1)।”

(71) ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ:-

"ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ-ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਾ ਹਰ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਨੀਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ ਜਾਂ ਸਕੀਮ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਹੁਣੇ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਮੁਹਾਰਤ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਨਾਹੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

ਰੋਕ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ, ਕੀ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸਦੇ ਭੰਗ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਣ-ਘੋਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ?

(72) ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ :-

ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕੋ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਮੁੜ ਚੋਣ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਚੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਉਪਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤੀ. ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਗਠਨ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ।

(73) ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 174 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

(74) ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟੈਗੋਰ ਲਾਅ ਲੈਕਚਰ, 1974 ਵਿੱਚ "ਸੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਬੰਧ" 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਿਆਸੀ ਡੀਡ ਲਾਕ; ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਕਲਪਕ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ; ਜਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਇੱਕ ਮੰਤਰਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਗੱਠਜੋੜ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੰਤਰ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।”

(75) ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਚੋਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੀ

ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕ।

(76) ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ :-

“ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 356(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਧਾਰ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਕਾਫ਼ੀ ਸਨ ਜਾਂ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356 ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(77) ਮਾਨਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਚੰਦਰਚੂੜ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 356 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ: -

“ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਗਰਗ ਨੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਡੂੰਘੀ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਧਾਰਾ 356 ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਜਮਹੂਰੀ ਪੁਨਰ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰਨ, ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਪਾਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਬੁਨਿਆਦ ਅਤੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਲਈ ਗਣਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੱਕ ਵਧਦੀ ਹੈ; ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਘ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੈ; ਕਲਾ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ 19 ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਸਖ਼ਤ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰੋ ਕਲੈਮੇਸ਼ਨ ਹੈ। 356 ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ, ਸ਼ਾਮਲ ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ

ਸੁਰੱਖਿਆ-ਵਾਲਵ ਅਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸ਼ਾਹੀ ਪਹਿਰਾਵਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਮਨਕਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ। ਕਸੂਰ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਹੈ।”

(78) ਉੱਪਰ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ:

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

“ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਧੜਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨੌਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਇਕੱਲੇ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਣਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 356(1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਨਾ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰੀਆ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਇਸ ਹਮਲੇ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ *legdi malafides* ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(79) ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ, ਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਾਦਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੇ ਲੈਵ/ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ: -

“ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾਲ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।”

ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਏਜੰਸੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮੰਨ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਛੇਤੀ ਜਾਂ ਦੇਰ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸਵਾਲ ਨਿਆਂਇਕ ਸਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਨੇ *ਸਟੇਨਹੇਨ ਕਾਲੋਗ ਨਿੰਗਕਾ ਬਨਾਮ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਸਰਕਾਰ*, 1970 AC 379 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕਾਉਂਸਿਲ ਤੋਂ ਸਫ਼ਾ 392 'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ: -

"ਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਰਵਉੱਚ ਮੁਖੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਦੁਰਗਾਮੀ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ, ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ, ਅਸਥਿਰ ਅਤੇ ਬਹਿਸਯੋਗ ਹੈ" .

(80) ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਭਗਵਤੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ: -

"ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੰਗਾਮੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ. _____ਕੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 356”।

(81) ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(82) ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਕਲਾ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਅਤੇ ਦਾਇਰਾ ਕੀ ਹੈ। 356(1) ਅਤੇ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਹੈ, ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ: -

“ਇਸ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਲਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋ ਕਲੇਮੇਸ਼ਨ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

356 ਸੀ.ਐਲ. (1), ਇਸਦਾ ਤੁਰੰਤ ਬਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੁਆਰਾ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ, ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਹਨ।

ਉਪ-ਧਾਰਾ (ੳ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਜਪਾਲ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਨੁਛੇਦ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਅਟੱਲ ਨਤੀਜੇ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜੇ ਹੋਣ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਸੰਸਦ. ਜਦੋਂ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਕੋਈ ਵੀ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕਤਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਕੇ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇਗਾ ਜੋ ਮੁਰੰਮਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜਪਾਲ ਜੋ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਨਤੀਜਾ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅੰਤਿਮ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। It ਕਲਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲਿਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। 356 ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ - ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਬਣਾਉਣਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਹੁਣ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜੋ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਲਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। 174 (2)

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

(ਬੀ) ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਰਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰਾਜ । ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਅਟੱਲ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ; ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਾਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। 356, ਸੀ.ਐਲ. (1)। ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਕੋਈ ਅਟੱਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ । ਰਾਜ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸਦਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੰਭਾਵੀ ਅਚਨਚੇਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰਾ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਅਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇੰਨੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰਹੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਲਦੀ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਕਲਾ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਵੀ ਅੱਖੀ ਹੈ। 357 ਸੀ.ਐਲ. (1), ਉਪ-ਸੀ.ਐਲ. (c) ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਉਪ ਧਾਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਦਨ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੰਸਦ ਅਜਿਹੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਗੰਭੀਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਵਿਹਾਰਕ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਲਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। 356 ਸਿਰਫ਼ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕੋਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ, ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋ ਕਲੇਮੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। 174(2) (ਬੀ) ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(83) ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹੋਰ ਪੈਰੇ 141 ਟੀ, ਮਾਨਯੋਗ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ: -

“ਇਹ Cls ਦੀ ਸਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ, ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। (1) ਅਤੇ (3) ਕਲਾ ਦੇ. 356 ਇਹਨਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਸੈਟਿੰਗ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਤ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸੰਸਦੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜਾ ਸਦਨ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਖਦਸ਼ੇ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ ਚਿੰਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। 356 ਸੀ.ਐਲ. (1)। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਦੀ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੋਵੇ। ਆਖਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਹਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਰਾਏ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਕਾਫ਼ੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਤੇ ਅਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਸੰਸਦ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਦਨ ਇਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਉੱਚਤਮ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਸੂਝ ਅਤੇ ਅਤਿ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਭਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ। 356, ਸੀ.ਐਲ. (1)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਨੈਤਿਕ, ਨੈਤਿਕ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਜਾਂ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਸੰਸਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਅਭਿਆਸ ਯੋਗ

ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇੱਕ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਜਾਂਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ, ਅਰਥਾਤ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਸੰਕੁਚਿਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਜਿਸਦਾ ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੰਕੇਤ ਕਰਾਂਗੇ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਖਦਸ਼ੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਆਰਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰੋ ਕਲੇਮੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। 356, ਸੀ.ਐਲ. (1) ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਦੋ ਸਦਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ”।

(84) ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੋਜਣਯੋਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨਯੋਗ ਮਾਪਦੰਡਾਂ" ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਝਾੜੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(85) ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਐੱਸ.ਆਰ. ਬੋਮਈ ਦਾ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 356 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਲਾ ਦੇ ਤਹਿਤ. 356 (1) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਵਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ

ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ . (ਉਹ . !COJ»prebjeft.oi^gm bu\$ ਦਾ ਨਤੀਜਾ . OWR wa * ਤੱਥ 3 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਗਿਆਪਨ ਹਾਲਾਤ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ। ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸਿਰਫ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਟੀ-ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ।

(86) ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਧਾਰਾ 356 ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਅਤੇ ਨੇੜਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਦੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦ ਸੜ੍ਹਾ 'ਤੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਵਾਂ ਨੇਤਾ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੁਬਾਰਾ ਗਲਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਸੂਬੇ 'ਚ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(87) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ 1 ਓਲੀਓ ਵਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ: -

“(8) ਇਹ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਲਾ ਜੀਡਸ ਜੋ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੇ ਹਨ, ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। 356(1) ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜਣਾ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। 356(1) ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਕਨੂੰਨੀ ਬਦਨਾਮੀ ਨਾਲ ਦਾਗੀ ਹੈ।

(9) ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕਲਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ. 356 (1), ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਕਲਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। 74 (2)। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫੈਸਲੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਦਰਚੂੜ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ, <ਜੇ. ਅਤੇ ਭਗਵਤੀ, ਜੇ. ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਚਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾਈ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(10) ਕਿ ਮੂਲ ਤੱਥ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 356(1)! ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਦੁਕਵੇਂ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਚਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾ ਤਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਿ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਲਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। 356(1)।”

(88) ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ 'ਤੇ ਇਕ ਹਨ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356 ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਤੱਥ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਸਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੁਰਾਈ, ਜਾਂ ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। 356.

(89) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਪੋਰਟ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਾਇ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕੋਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। It ਇੱਕ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹਵਾਲਾ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ - ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਰਿਪੋਰਟ

ਰਾਜਪਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਤਸੱਲੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(90) ਸਾਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਾਉਂਸੀ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ। ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਿੱਟਾ ਜਾਂ ਰਾਏ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਪੱਤਰ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ, ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਰਾਦਾ, ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨਾ।

(91) ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਧਾਰਾ 356 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਪਰ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਲਈ, ਜਿਸਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ, ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 355 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸੰਘ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਨਮਾਨੀ ਸੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੀ।

(92) ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ।

(93) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵੱਲ ਸੀ। ਅਜੇ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

(94) ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਕਬਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸੀ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਾਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ। ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਪ੍ਰਬੰਧਨਯੋਗ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਖੋਜਣਯੋਗ ਨਹੀਂ' ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ 'ਸਿਆਸੀ ਝੀਲ' ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਭਰਪੂਰਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਝੜਪ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

(95) ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਆਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਅਨੁਛੇਦ 74(2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਉਚਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 74(2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਿਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(96) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਕੇ, ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਲਾ-ਮਾਫੀ ਦੇ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਗੱਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਇਹ ਗੰਜਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਜਾਂ ਬਦਨਾਮੀ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਏ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿਰਫ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਰਾਏ ਅਤੇ ਤੱਥ ਵਿਭਿੰਨ ਹਨ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾੜੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾੜੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ। ਉਸ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ।

(97) ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ

ਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਤੱਥ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ।

(98) -ਇਹ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ' ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

ਅਤਿਅੰਤ ਖਤਰਨਾਕ ਸੀ। ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਲੀਡਿੰਗ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੰਬਰ, 1990 ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜੇਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਰੱਦ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।

(99) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ 1 ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ; ਈਵਾਟਰ ਨੇ 71 ਫਲਾਅ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਖੋਜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸਵਾਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਹੋਵੇਗਾ / ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ, ਭਾਵ ਧਾਰਾ 356 ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਿਤ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 174 ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਕੀ ਭੰਗ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ? ਕੀ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਮਾੜੇ ਸਮੇਲਨ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ? ਧਾਰਾ 74(2) ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ? ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੜਬੜ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ

ਆਰਡਰ ਜ਼ਮੀਨ? ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸਵਾਲ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ 'ਤੱਥਾਂ' ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(100) ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੋਂ ਸਧਾਰਨ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮਨੋਰਥ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬਹਿਸਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ * ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸਦਾ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਮਤ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਸਤੂਆਂ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਉਸਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਧਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 172 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦਾ ਹੈ:

“172. ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮਿਆਦ।—

(1) ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੀ ਹਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਲਦੀ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ;

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਉਕਤ ਅਵਧੀ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ - ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਚਲਾਉਣ ਲਈ.

(2) ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਭੰਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ 'ਤੇ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕਾਨੂੰਨ।"

(101) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਮਿਸਟਰ ਖੋਜੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਅਲੀ/i, ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ: (1) ਇਸ ਦੇ

ਕਾਰਜਕਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 172 ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ; (2) ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ 11 ਨਵੰਬਰ, 1990 ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ; (3) ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬੇਲੋੜੀ ਅਤੇ ਅਸੀਮਤ ਹੈ; (4) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਗਾ ਕੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(102) The lifehof of the Assembly ਨੂੰ co-tutional ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ, lyt 'ਤੇ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (11) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਿੱਥੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਮਤ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ, ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। 1989 ਦੀਆਂ ਸੰਸਦੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ 13 ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਭੰਗ ਹੋਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 172 ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਉਮਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਚਾਲਤ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਕੋ-ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸੰਸਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇੱਕ

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

ਸਾਲ ਲਈ ਵਧਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਭੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਅਕਤੂਬਰ, 1990 ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ

(11) ਏਆਈਆਰ 1977 ਐਸਸੀ 1361.

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਭੰਗ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਹਨ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਨਾ ਤਾਂ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਕੁਇਟੀ, ਨਾ ਹੀ ਅਨੁਮਾਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਸੈਬਰ ਬਣਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਤ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਚਾਰ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(103) ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਭੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 74(2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਹੈ, ਜੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਕੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(104) ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਮੁਵੱਕਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਧਾਰ , ਭੰਗ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਆਧਾਰ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਬਾਹਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਰੰਗੀਨ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭੰਗ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ।

(105) ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੱਥ। ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਜੋ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ 1985 ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ 20 ਸਤੰਬਰ, 1985 ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ 14 ਅਕਤੂਬਰ, 1985 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ। 11 ਮਈ, 1987 ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਣ ਯੋਗ ਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। 6 ਮਾਰਚ 1988 ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਈਜ਼ਿਆ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ

7 ਮਾਰਚ 1988 ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 356 ਅਧੀਨ 11 ਮਈ 1987 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਤਿਵਾਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਲੱਖਣ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਰੁਕਾਵਟ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ

ਅਤੇ ਅਰਧ ਸੈਨਿਕ ਬਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਹੋਣ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵਿੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ 1 ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸਨ ; ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਖਾੜੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ , ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਸਾਹਰੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅੱਤਵਾਦ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ, ਸਥਿਰ ਜਾਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ , ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਅਰਥ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ. 174(ਬੀ) ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

(106) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 355 ਅਤੇ 356 ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਆਧਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 174 (ਬੀ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(107) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ 'ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਸੈਂਬਲੀ 'ਤੇ ਬਹਿਸ' ਪੰਨਾ 420 ਦੇ ਵਾਲੀਅਮ 1 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਸੋਰਵਾਈ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪੰਨਾ 2628 'ਤੇ ਪੈਰਾ 29.22, ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।

(108) ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਰ; ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ 'ਰਿੰਗ ਮੁੱਦਾ' ਹੈ। ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਨ, ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਾਧਾਰਨ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾਲ, ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਵਾਦਿਤ ਮਿਆਦ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਐਲਾਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਅਤੇ ਹਫ਼ਤਾ-ਦਫ਼ਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਅਨੁਦਾਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕ੍ਰੈਬਲ ਅਤੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

(109) ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਵੰਬਰ 1990 ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਅਕਤੂਬਰ 1990 ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਰਿਣਾਮੀ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਵਿਅਰਥ ਅਭਿਆਸ ਹੋਵੇਗਾ।

(110) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀਵਿਧਾਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੀਵਿਧਾਨ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਜਾਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਧਾਰਾ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ 174, ਭੰਗ ਹੋਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਅਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਭੰਗ ਕੀਤੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦੀਆਂ।

(111) ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰਿੱਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਰਥ ਦਿਸ਼ਾ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

(112) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰੀਆਂ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿੱਟ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਤਭੇਦ ਸਨ। 1989 ਵਿੱਚ ਪਾਰਲੀਆ ਮੈਨਟਰੀ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਵੀ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਲਾ ਇਹ ਕਾਰਕ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਸੀ,

(113) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂਬਰ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵੋਟਰਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਨਾਲ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਮਚ ਜਾਵੇਗੀ।

(114) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੇਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜੋ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। , ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਅਗਾਊਂ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਅੰਤਰਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਚੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਵੀ ਹੈ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। . ਸੁਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਮਲਾ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿੰਗਾਂ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਈ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭੰਗ ਕੀਤੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਾ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਭੰਗ ਹੋਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਸੰਸਦੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਅਤੇ ਸਮੇਲਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹੋਰ ਅੰਗਾਂ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਕਦੋਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ।

Kanwaljit Singh v. Union of India (M. S. Liberhan, J.)

- (115) I ਵਿੱਚ 1 ਤੋਂ 1 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ cof cour ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ 1 ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 1 ਕਿ-
- (i) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 64 ਵੀਂ ਸੋਧ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ;
 - (ii) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੁਲ ਦਾ ਥੋਪਣਾ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ;
 - (iii) ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦੇ ਭੰਗ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ; ਅਤੇ
 - (iv) ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ;

ਇਹ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਰ.ਐਨ.ਆਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੰਚਨ